

*Damir Knjaz
Ana Osvaldić
Vesna Štemberger*

SPECIFIČNOSTI RADA TE ULOGA SPORTSKOG UČITELJA U PROGRAMU S DJECOM PREDŠKOLSKE DOBI

1. UVOD

Danas se sportom bavi manje djece nego prije nekoliko godina, a naročito je manji broj djece, koji se bave sportom neorganizirano, s prijateljima.

Za mnoge od njih jedini ili glavni hobi je kompjutor, možda televizija, a svima njima zajedno je, da imaju „sjedeći” način života. U isto vrijeme druga djeca, koja se bave sportom, jako se mlada uključuju u organizirane oblike sportskog vježbanja.

Dijete treba imati potpuno njemu prilagođen program sportskog vježbanja, kojeg možemo zvati i trening, ali uvijek treba imati u vidu, da to ne smije biti trening isti kao i kod odrasle osobe. Zbog toga voditelji programa (a jednako tako i roditelji i sportski djelatnici) trebali bi znati, da su za rad s djecom dovoljno dobri samo najbolji, maksimalno educirani sportski učitelji/treneri. Jer treneru, koji radi s mladima treba puno više znanja, ne samo o načinu rada, nego i o razvoju djeteta i svim promjenama tijekom njegova razvoja, koja se praktički događaju dnevno.

Jednako tako trener u ovom razdoblju često preuzima ulogu oca i majke, djetetov je pouzdanik i savjetnik.

Tjelesno vježbanje je za dijete predškolske dobi jedan od važnijih poticaja njegova rasta i razvoja. Kako bi tjelesno vježbanje bilo efikasno, djeci treba osigurati dovoljno kretanja, izabrane tjelesne vježbe i vježbanje po mjeri. (Findak, V. 1995.)

Osim brojnih sportskih klubova za školsku djecu i odrasle, rjeđi su oblici sportsko-rekreativnih aktivnosti i edukacije predškolske djece. Jedan od oblika sportsko-rekreativne aktivnosti i edukacije djece predškolske dobi je sportski program u vrtićima.

Uvođenjem integriranog sportskog programa, kroz uvođenje pojačanih tjelesnih aktivnosti, nastoji se utjecati na kvalitetan rast i razvoj djece, odnosno njihov cjelokupan razvoj.

Naravno da svaka dob djeteta ima svoje specifičnosti pa tako i vrtićka dob.

2. DISKUSIJA

Poznavanje zakonitosti motoričkog razvoja i motoričkog učenja za sportske učitelje i trenere jako je bitno zbog toga jer je to razdoblje u kojem se grade temelji za kasnije kvalitetno bavljenje sportom.

Važno je da trener daje djetetu takve zadatke koje ono može svladati, ali oni ne smiju biti niti previše jednostavni niti previše komplicirani. Ako su zadaci suviše teški, dijete ih neće moći izvesti, zbog čega će mu se smanjiti samopouzdanje. Ako su zadaci suviše lagani, dijete će se dosađivati. U oba slučaja značajno pada motivacija za ostanak u programu.

Kao primjer možemo uzeti bacanja i hvatanja lopte kroz motorički razvoj djeteta. (Slika 1.)

Slika 1. Dodavanje i hvatanje spužvaste lopte u mjestu.

Bacanje i hvatanje lopte usko je povezano s koordinacijom ruku i šaka kao i cijelog tijela. Uspješnost u bacanju lopte zahtjeva fini osjećaj statičke i dinamične ravnoteže, precizno osjećanje vremena za ispuštanje predmeta iz ruke, dobru koordinaciju, pogodno funkcioniranje prstiju kao i ruke, trupa, glave i nogu u praćenju putanje lopte.

S četiri godine jako mali broj djece može dobro baciti ili uhvatiti loptu. Sa šest godina većina djece se već izvještala u tome, ali postoje velike razlike među njima. Veličina i težina lopte jako je značajna za uspješnost djeteta. Ono može uspješno bacati loptu, koja je promjera 42 cm tek sa 6 godina.

Hvatanje lopte također je iznimno zahtjevno. Sa četiri godine samo mali broj djece može biti uspješno, dok sa šest godina otprilike 2/3 djece zna hvatati loptu. Način hvatanja ima jasne stupnjeve razvoja. Na početku dijete koristi cijelo tijelo, da bi uhvatilo loptu, kasnije može koristiti samo ruke uz manje kretanje tijela. Koordinirani pokreti šaka se i nadalje usavršavaju, kako bi dijete uhvatilo loptu

između dlanova. Šestogodišnjaci najbolje hvataju loptu promjera 30 centimetara, prosječno polovica može dobro hvatati loptu promjera 20 centimetara ali samo mali broj djece ove starosne dobi može dobro hvatati loptu, koja je u promjeru 13 cm. (Thomas sa sur., 1988.)

Ako djetetu prerano damo loptu, koja nije prikladne veličine ili težine, ono neće biti u stanju niti je uhvatiti, niti je korektno baciti. To će svakako smanjiti djetetov interes za igru, njegovo samopouzdanje, a sve to može uzrokovati napuštanje sportske aktivnosti ili sporta prije, nego što se uopće njime počelo baviti. Kako odrasli, tako se i djeca vole baviti aktivnostima u kojima doživljaju uspjeh te ne vole one u kojima su neuspješni.

3. ODNOS SPORTSKOG UČITELJA S DJETETOM

Motorička iskustva koje dijete stekne u predškolskom i ranom školskom razdoblju su od neprocjenjivog značaja. U kasnijim razdobljima ova iskustva, sposobnosti i znanja ne mogu se razviti tako dobro kao u ranijem razdoblju djetetovog razvoja.

S ovog gledišta potrebno je da se djeca što prije uključe u kvalitetno vođene sportske programe (Slika 2.). Ti programi moraju biti sasvim prilagođeni djeci, a to znači da osoba koja radi s djecom mora posjedovati adekvatna znanja iz područja učenja i treniranja izabrane sportske discipline, iz područja razvojne psihologije, anatomije i fiziologije djece, pedagoške psihologije, specijalne didaktike te iz područja rada s roditeljima. Sadržaj vježbi djece predškolskog i mlađeg školskog uzrasta mora biti razigran, širok i raznolik (Škof sa sur., 2007.).

Slika 2. Utjecaj na motorički razvoj djeteta.

Glavna metoda rada trebala bi biti igra. Naravno neki sportovi traže raniju specijalizaciju nego ostali (košarka nije takav slučaj), ali to ne smije biti razlog, da 6-godišnjak ima jednake metode treninga kao 18-godišnjak. Dijete se u sport

uključuje uglavnom zbog roditelja (naročito mlađa djeca), ali ustrajanje, ostanak u sportu uglavnom bi trebala biti odluka djeteta. Ako je jedini motiv za djecu da ustraju u sportu pobjeda (to uglavnom i nije motiv djeteta, nego roditelja i/ili trenera), onda se može dogoditi da će djetetu brzo pasti motivacija kada prvi put izgubi, odnosno doživi poraz.

Pobjeda u dječjem sportu ne bi smjela biti razlog bavljenja sportom. Prekomjerni fokus na natjecanje već u ranim godinama može voditi do ranog osipanja u sportskoj aktivnosti.

Veliki dio krivnje za osipanje djece u sportu je nestručan rad trenera. Dobar trener može imati bitnu zaštitnu i obrazovnu ulogu s ciljem da zadrži dijete u izabranoj sportskoj aktivnosti.

Djeca u ranom vrtičkom starosnom razdoblju (oko 4 godine) nisu zainteresirana za natjecanje i uspoređivanja s drugom djecom. Uglavnom ih zanima kako se oni sami nose s okolinom te žele provjeravati sami sebe. Ne zanima ih, jesu li njihovi vršnjaci više ili manje uspješni od njih.

Tek oko 5. godine počinju se zanimati za postignuća vršnjaka, pojavljuje se motivacija za natjecanjem s vršnjacima. Ta faza dosegne svoj vrh negdje oko 6., 7. godine, kad dijete krene u školu.

Sportski učitelji pored odgajatelja u vrtiću, s djecom provode većinu vremena te je jako bitno i njihovo odgojno djelovanje. Autoritet trenera koji se bazira na zastrašivanju i prijetnjama moći može na kratki rok izgledati pozitivno, jer će djeca raditi sve što će trener od njih tražiti. Ali na dugi rok takav pristup će udaljiti djecu od programa, odnosno sporta.

Slika 3. Odnos trenera i djeteta.

Autoritet trenera mora se bazirati na znanju, kojeg trener nužno mora imati, ukoliko želi uspješno voditi sportski proces. Također je iznimno bitno kod sportskog učitelja da ima izraženu spremnost na slušanje „velikih i malih” problema djeteta,

postavljanje razumnih granica ponašanja, korektnost te da brine o osobnom izgledu i ponašanju.

4. ZAKLJUČAK

Da bismo поближе dočarali košarku djeci predškolskog uzrasta, morali smo je prilagoditi njihovim mogućnostima, pa su tako koševi i lopte znatno manji (niži) u odnosu na standardizirane dimenzije.

Usvajanjem i izvođenjem elemenata košarkaške igre kod djece se razvijaju mnoge osobine, karakteristike, znanja, a naročito motoričke sposobnosti kao što su koordinacija, preciznost, agilnost, ravnoteža i ostalo.

Koordinacija kao i većina motoričkih sposobnosti kod djece predškolskog uzrasta još nije u potpunosti razvijena. Usvajanjem i izvođenjem elemenata s loptom, kao što su baratanje (manipulacije) loptom, vođenje, dodavanje – hvatanje i šutiranje lopte, kod djece se znatno razvija koordinacija pokreta, prostorna orijentacija, preciznost i ostale motoričke sposobnosti.

Općenito, odgajatelji, pedagozi i treneri u dječjim vrtićima, uočili su veliki napredak kod djece koja pohađaju sportski program. Razlika se uočava ne samo u njihovom rastu i razvoju, već i u izgradnji njihovog karaktera, samopouzdanja, formiranju pozitivnih stavova prema sportu, te čuvanju zdravlja i higijene.

Naravno, samo kvalitetno organiziran, vođen i praćen program mini košarke može polučiti kvalitetne rezultate. Ključna osoba u tom programu je educirana i motivirana osoba odnosno sportski učitelj (trener). On je u mogućnosti osigurati djeci sigurne i ugodne trenutke dok je s druge strane, svojim nestručnim radom, u mogućnosti napraviti mnoge pogreške koje mogu imati za posljedice nezadovoljstvo djeteta, ozljeđivanje i sl.

5. LITERATURA

1. Findak, V., (1995.). Metodika tjelesne i zdravstvene kulture u predškolskom odgoju, Školska knjiga, Zagreb.
2. Knjaz D.; Bo. Matković (1997.). Motor characteristics of the attendands in the mini basketball school „Cibona”. Zbornik radova 1. Međunarodne znanstvene konferencije Kineziologija „Sadašnjost i budućnost”. Dubrovnik, str: 149 – 151.
3. Knjaz, D. (2000.). Mini košarka. Zbornik radova 9. ljetne škole pedagoga fizičke kulture republike Hrvatske, (ur. K. Delija), str. 159.
4. Škof, B.; Bačanac, L.; Cecić Erpić.; Jakše, B.; Kalan, G.; Kolar, E.; Struger, B.; Šarabon, N.; Škof, L.; Štrumbelj, B.; Žvan, B. (2007.). Šport po mjeri otrok in maldostnikov. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
13. Thomas, i sur., (1988.). Physical education for children. Concept into practice, Human Konetics Books. Champaign, Illinois.